

BÍZOM ABBAN, HOGY A KONFERENCIA HASZNOS MEGÁLLAPÍTÁSAIT JOGSZABÁLYOK KÖVETIK

A konferencián többször hallottunk a könyvtárpítéssel kapcsolatos gondokról és problémákról. Hogy valami kedvezőt mondjak, a III. országos könyvtárügyi konferenciának bejelentem azt az örvendetes tényt, hogy könyvtárunk — a pécsi Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtára — a nyár óta meg tudja valósítani azt az optimális követelményt, hogy *a hallgatók tíz százalékát egyszerre el tudja helyezni a hallgatói olvasóteremben, a kutatók 12—15 százalékának tud egyszerre helyet adni, raktári férőhelye pedig körülbelül 25—30 évre elegendő.* Tekintettel arra, hogy mi más szaktárca alá tartozunk és nem a Művelődésügyi Minisztériumhoz, nagyon sajnálom, hogy a mi minisztériumunk illetékesei nem hallgatták végig azokat a komoly problémákat, amelyek itt a magyar könyvtárüggyel, főleg a tudományos és szak-könyvtárak helyzetével kapcsolatosan felvetődtek.

Örömmel olvastam a javaslatokban, hogy a következő ötéves tervben a szak-egyetemek könyvtárait a tudományegyetemi könyvtárakkal azonos színvonalra kell fejleszteni. Bizom abban, hogy *e konferencia nagyon hasznos tapasztalatait jogszabályok fogják követni.* Bár a magam nevében beszélek, de azt hiszem, sokak véleményét tolmácsolom, amikor megköszönöm a Művelődésügyi Minisztériumnak a rendkívül figyelmes, kedves rendezést, az ellátást, programjaink összeállítását, ami részünkre nagyon kellemessé tette a konferencián való részvételt, a szakmai haszonnól nem is beszélve.

FREY TAMÁS NÉ

A BUDAPESTI MŰSZAKI EGYESLEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRÁNAK OSZTÁLYVEZETŐJE

A KÖNYVTÁRI MUNKAERŐK HETVEN SZÁZALÉKA NŐ

Az egész könyvtárügyet érintő, de eddig nyíltan ki nem mondott munkaszociológiai — ha úgy tetszik, könyvtárpolitikai — problémára szeretném felhívni a figyelmet, nevezetesen arra, hogy az elmúlt negyedszázad alatt *a könyvtárosi szakma elnőiesedett.*

Ennek oka közismert: a férfiak mint családfenntartók nem szívesen választanak olyan hivatást, ahol sem a kivánt erkölcsi, társadalmi, sem pedig az anyagi elismerést nem kaphatják meg. A ritka kivételek itt ülnek *a konferencián, melynek nemek szerinti összetétele korántsem tükrözi a valóságos helyzetet.*

Nos, a könyvtárosi pálya nem „karrier”-pálya, s így véli ezt az ifjabb generáció is. Bárki ellenőrizheti, hogy az 1960-as évektől kezdődően az ELTE könyvtárszakán erősen lecsökkent a férfi hallgatók száma. Ez elemzésre váró társadalmi jelenség, amelyet itt nem értékelhetünk

sem rossznak, sem jónak, azonban feltétlenül *tudomásul kell vennünk, és le kell vonnunk belőle a szükséges konzekvenciákat.*

Magyarországon az aktív keresők 41 százaléká, *a könyvtári munkaerőknek viszont átlagosan 70 százaléká nő.* Ennek a körülménynek pedig már el nem hanyagolható munkaszervezési következményei vannak. Ugyanis, ahol a női munkaerők ilyen arányt képviselnek, ott megnő a statisztikai valószínűsége annak, hogy az átlagosnál lényegesen több lesz az egy-két hétnél, a három, a hat hónapnál vagy ennél is hosszabb időtartamú hiányzások száma, hiszen a nők szülnék, gyermeket ápolnak, sőt időnként maguk is betegek.

A hosszú *hiányzások gondja* olyan üzembn, ahol például 500 szövíőnt ugyanabban a munkakörben foglalkoztatnak, talán könnyebben megoldható, mint a kisüzemnek számító könyvtárban, amelyben ráadásul a munkakörök is rendkívül specia-

lizáltak, mivel ugyanazt a munkát legfeljebb egy-két személy végzi. Így például, ha a könyvtár két katalogizálója közül az egyik hosszabb időre kiesik a munkából, a futószalag áteresztő képessége a felére csökken. Ilyen esetekben a helyettesítés megoldása már ma is nehéz feladat, hiszen külső munkaerők átmeneti bevonása, részben a „kínálat” hiánya miatt, részben a szakismereti előfeltételek hiánya miatt, igen nehézkes.

Ha ezt a kérdést a nem is oly távoli *gépesítés perspektívájában* vizsgáljuk, akkor nyilvánvalóvá válik, hogy a jelenleginél súlyosabb veszélyt rejteget. Köztudott ugyanis, hogy a gépi idő drága, ezért a könyvtári munkában a tervezett határidőknek, a munka egyenletes minőségének, röviden: a magas fokú szervezethez sokkal nagyobb jelentősége lesz, mint most.

Kérdéses, hogy a könyvtárosgárda jelenlegi vagy ehhez hasonló összetétele, s a belőle fakadó, előrelátható munkaszervezési problémák miatt tudjuk-e majd teljesíteni például a gépi feldolgozás szabta követelményeket.

Egy másik kérdés a könyvtárosok *szakmai továbbképzése*. Égető kérdés, mert szakmánk jövője a tét, és duplán égető, mivel a könyvtári szakmunkaerőknek némely könyvtárban 90 százaléka, országos viszonylatban pedig — mint már említettem — átlagosan 70 százaléka nő. Ezek a könyvtárosnők becsületesen ledolgozzák a napi nyolc órájukat, azután otthon a második műszakot, de akkor már többnyire nincs lelkierőjük a szakmai továbbképzésre.

E problémákat könnyebb felvetni, mint megoldásokra javaslatot tenni. Kétségtelen, hogy gyökeres változást az eredményezne, ha sikerülne a könyvtári munkaerők arányát a férfiak nagyobb mértékű bevonásával fokozatosan az országos arányokhoz közelíteni. Ez elsősorban attól függ, hogy vonzóbbá tudjuk-e tenni a pályát, s az anyagi elismerés mellett társadalmi rangot jelent-e majd könyvtárosnak, tájékoztató szakembernek lenni.

Bízom benne, hogy ez sikerülni fog, az idő nekünk dolgozik, mert a kiművelt emberfők számának növelése egyre erősödő társadalmi igény. Addig is a munkaerő-helyzet általam csak jelzett problémáit célszerű lenne kutatás tárgyává tenni és sok oldalról megvizsgálni, mert csak ez eredményezhet kielégítő megoldást. Javaslom, hogy a vizsgálat szükségességét az ajánlásokban is szögezzük le.

MÓNUS IMRE

A GYŐRI SZMT KÖZPONTI KÖNYVTÁR VEZETŐJE

ELÉRKEZETT AZ IDEJE ÚJ KÖNYVTÁRI TÖRVÉNY ALKOTÁSÁNAK

Nem az összegezés és kiváltképpen nem a teljességre törekvés igényével, de szólni kívánok arról az útról, illetve annak egy kicsiny részéről, amelyet a szakszervezeti könyvtárhálózat az elmúlt időszakban megtett. A tézisek helyesen értékelik a szakszervezeti könyvtárügy fejlődését. Országosan, de az egyes szakmák és megyék viszonylatában is figyelemre méltó eredmények születtek az elmúlt esztendőkből is. Míg a tanácsi könyvtárakban — idézem —: „Az aktív korosztályok alacsony százalékában vannak képviselve. Ezen a helyzeten hosszú idő óta nem lehetett lényegesen változtatni” — addig a szakszervezeti hálózatban csak 1965 óta 11,2 százalékkal nőtt az olvasók és 17 százalékkal a kikölcsönzött kötetek száma. És ha a fentiekhez hozzávesszük, hogy ezek a könyvtárak éppen az aktív korosztályokból — és a szakmunkástanulókból! — növelték olvasóik számát, így a fejlődés még imponálóbb.

Abszolút számban kifejezve ez azt jelenti, hogy könyvtáraink az idézett három év alatt 69 300 üzemi-alkalmazotti dolgozóval növelték olvasóik számát. A számokba való mélyebb bepillantás azonban arról is meggyőz, hogy sokat javult a kikölcsönzött könyvek műfaji összetétele, és nőtt az egy főre jutó kölcsönzött kötetek száma. Ez utóbbi mutató például Győr megyében az évi 20,2-ről 23,6 kötetre emelkedett.

Félreértés ne essék, ezeket a számokat távolról sem azért említettem, hogy a szakszervezeti hálózat eredményeivel kérkedjem itt a konferencia nyilvánossága előtt. Azért kíváncsiak ide ezek az adatok, hogy aláhúzzam ennek, a sokak által ma is alábecsült könyvtári szervezetnek kultúrpolitikai súlyát, azt, hogy egyenrangú partnerként ülhettünk ma itt, hiszen 627 000 olvasót képviselünk. *A szakszervezeti mozgalom és a magyar könyvtárügy bennünket az ország vezető rétegének, a mun-*